

La gavina (*Larus*)

(ALDC, VIII, 1785. La gavina)

La *gavina* és un ‘ocell de la família dels làrids (LARUS era el seu nom llatí), de plomes blanques i grises, ales llargues i dits en forma de palmes, que viu en colònies a la costa, freqüenta abocadors i se la veu en teulades’; se’n coneixen diverses espècies. Documentat des del s. XVI, deriva del llat. GAVIA ‘gavina’, amb la var. fonètica *guivina* 70, per assimilació a la vocal palatal tònica, var. afavorida a la loc. 82 (Santanyí) per la pron. anterior [gi]vina, amb una g palatalitzada; són var. morfològiques *gavinol* 1, “un xic més petit que la *gavina*” i per això el suf. dim. -ol (com *rierol*, *embatol*, etc.), i *gavinot* (var. *guivinot* 82), amb el suf. augmentatiu -ot (< -OTTU) (i potser depreciatiu, pel fet de no ser comestible i trobar-se sovint en abocadors de deixalles) i no necessàriament resultat d’un encreuament de *gavina* amb *gaviota* (DECat), car probablement esperaríem **gavinota*. El llat. GAVIA, d’origen onomatopeic (DECat), per imitació del crit repetitiu o estrident que emet (*guiáo guiáo*, Peterson *et al.*, 1980: 182; *gauí*), va supplantar l’anterior LARUS; aquell és l’origen de *gavià*, de la mateixa família, però “més gros que la *gavina*” 5, “més gran que la *gaviota*” 25, convertit en *gavilà* 56, 143, “més gros que la *gavina*”, per homonimització amb *gavilà* ‘esparver’ (← cast. *gavilán*, d’origen incert, però no el mall. *gavilans* < gòtic *GABILA, -ANS ‘forca’; veg. PALDC, VII, mapa 953). També coneix la mateixa ascendència *gaviota*, pres del cast., on es documenta des del s. XV. Un altre mot de procedència externa és el ross. *mueta*, manlleu al fr. *mouette*, on és dim. de l’anglonormand *mave*, *mauve* (DHLF).

Són mots locals *gallina de mart* 63, amb reforç dental de la bategant (però són respostes dubtoses *polla d’aigua* 60 i *gallineta d’aigua* 148); *pallorfa* 173, de motivació opaca; l’alg. *lloca marina* 85, amb el nucli que té per base el genovès *oca*, amb l’article aglutinat (*loca*) i assimilat després a la *lloca* ‘gallina que cova’, per la semblança amb la posició d’aquesta a l’aigua, amb l’addició del determinant *marina* per a desambiguar els dos ocells (Caria, 2006: 131-132;

Corbera, 2000); cal rebutjar l’ètim IOCAT MARE (Blasco Ferrer, 1984: 557).

En la informació complementària apareixen aquests altres ocells predominantment marins: *alcatràs* 17, 154, 184, “més gros que el *gavià* o la *gavina*” (var. *catràs* 56, 133, “més gros que una gallina o el *pardo*, té el coll llarg i es tira de molt enlaire en les *moles de peix*”); *cuacurt* 17, vola arran d’aigua; *lampra* 56; *baldritxa* 70, 72, 133, “més grossa que la *gavina*” (var. *baldritja* 154, *buldritxa* 83, *buldaritxa* 56, *voldritja* 184); *escateret* 56, “és igual que una oreneta, petit”; *gavot* 56, “sembla un ànec petit”; *corb marí* 70, 72 (var. *cor marí* 77, 79, 81, 82); *vivot* 77, 79, 82, “d’ala més petita i més obscur que la *gavina*”; *àneda* 125 (var. *ànnera de mà* [mar] 81, *àdena* 129, *anada* 122); *ànec* 129; *arenol* ‘peix que vola’ 81; *gallineta* ‘ànec de riu’ 122; *esterlit* 122, “de potes altes”; *garrapescaire* 125 (← cast. *garza*); *fumarell* 154 (*fumadell* 140); *bernat* 141; *cogullada marinera* 145; *polla* 154, 163; *fotxa* 163, 166; *alocastre* 163, “més gran que la *gavina*”; *ampla* 133, 184, 188, “més gros que la *gavina*; de color cendra”; ocells de l’Albufera (loc. 163): *bequeruda*, *cauet*, *collverd*, *sarcet*, *bragat*, *piulo*, *cuetxunc*, *tifor*, *siseta*, *picardona*, *gallet*, *flamenc*, *todorna*, *corba*, *escabussó*, *siverd*; classes: *pardo* 68, 133 i *xurric* 68, que corresponen probablement a l’espècie *Sterna hirundo*, en estat juvenil i adult respectivament.

En la distribució de significants, *gavina* s’estén pel litoral bal., principatí i val., on té la concurrència de *gavinot*; el castellanisme *gaviota* apareix sobretot en poblacions interiors, i el gal·licisme *mueta* és propi del ross., sensible a la pressió gal·loromànica. *Gavià* pertany a una altra família.

Són mots normatius *gavina*, des del DOrt, 1917; *gavinot*, definit com a “gavina de mar” al DG_I, 1932, apareix com una espècie concreta al DIEC_I, 1995; *gavià*, des del DIEC_I, 1995, atribuït a diversos ocells de la família del làrids.